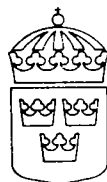

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:26

med anledning av regeringens skrivelse om svenska företags verksamhet i Sydafrika och Namibia (skr.

1987/88:68) m.m.

UU
1987/88:26

Skrivelsen

I skrivelse 1987/88:68 lämnas en redogörelse för svenska företags verksamhet i Sydafrika och Namibia under perioden den 1 juli 1986 – den 30 juni 1987.

Vidare redovisas sådana uppgifter som svenska juridiska personer skall lämna om förvärv av utländska företag som äger aktier eller andelar i sydafrikanska eller namibiska företag (indirekta företagsförvärv). Slutligen lämnas uppgifter om löner och anställningsvillkor samt sociala förhållanden för anställda vid dotterbolagen i Sydafrika och Namibia.

Investeringsförbudslagen föreskriver förbud för svenska juridiska personer att företa eller bidra till att investeringar görs i Sydafrika. Lagen innehåller dock bestämmelser enligt vilka regeringen kan medge undantag från förbudet.

Några ansökningar om undantag från investeringsförbudet har ej inkommit under nu aktuell redovisningsperiod.

Kommerskollegium har i sin redovisning konstaterat att efterlevnaden av investeringsförbudslagen varit god under den aktuella perioden. Regeringen delar denna uppfattning.

Motionerna

1987/88:U503 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall stödja kampen för ett fritt och demokratiskt Sydafrika.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sanktionspolitiken och förbudet mot investeringar i Sydafrika snarast skall utvärderas i enlighet med vad som framförts i motionen.

1987/88:U504 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att konkreta förslag skyndsamt framläggs om total ekonomisk bojkott av Sydafrika.

1987/88:U506 av Bertil Måbrink (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Shells omfattande verksamhet i Sydafrika skall fördömas.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:N423.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten att påskynda arbetet för att effektivisera Sydafrika-lagstiftningen.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationell opinionsbildning.

1987/88:U539 av Mona Sahlin m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att barnens situation bör ägnas ytterligare uppmärksamhet och materiellt stöd bl.a. genom kampanjen "Barn mot apartheid".

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till kompletteringar som täpper till alla luckor i den svenska sanktionslagstiftningen.

Utskottet

Skrivelsen

Utskottet har tagit del av regeringens skrivelse och den redovisning som lämnas däri beträffande de återstående svenskägda bolagens verksamhet i Sydafrika och Namibia under år 1986.

Utskottet konstaterar att de berörda företagen under redovisningsperioden inte sökt om dispens från lagen om investeringsförbud eller ansökt om rätt att göra ersättningsinvesteringar enligt det särskilda förfarande som anges i 8 § i lagen.

Efterlevnaden av lagen har enligt regeringens bedömning varit god.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Motionerna

Under senare år har allt fler länder genomfört bilaterala åtgärder mot Sydafrika som syftar till en isolering av regimen i landet. Sverige införde år 1979 för sin del förbud för svenska företag att investera i Sydafrika. Sanktionerna har sedermera utvidgats och omfattar numera även all handel med Sydafrika och Namibia (prop.1986/87:110. UU 1986/87:20, rskr.269).

Försök har gjorts att få till stånd ett beslut i FN:s säkerhetsråd om sanktioner mot Sydafrika, men detta har hittills inte lett till framgång.

I några motioner föreslås nu att Sverige skall ta ytterligare steg i sin politik gentemot Sydafrika.

Det gäller motion U504 (vpk), vari föreslås en total ekonomisk bojkott mot Sydafrika, motion U525 (c) i vars yrkande 6 föreslås att arbetet på att effektivisera Sydafrika-lagstiftningen bör påskyndas och motion U539, i vars yrkande 2 föreslås att befintliga luckor i den svenska sanktionslagstiftningen bör täppas till. I motion U503 (m), yrkande 5, föreslås att den svenska sanktionspolitiken och investeringsförbudslagen skall utvärderas. Ett syfte med denna utvärdering bör enligt motionärerna vara att utröna om de

svenska åtgärderna hämmat eller främjat utvecklingen mot demokrati i Sydafrika.

UU 1987/88:26

Utskottet vill med anledning därav anföra följande. När förslaget om förbud mot handel med Sydafrika förelades riksdagen konstaterade regeringen att vissa frågor måste bli föremål för ytterligare utredning. Dit hörde bl.a. viss handel med tjänster och handel mellan svenska dotterföretag i tredje land och Sydafrika. (Teknikhandel omfattas redan av tidigare Sydafrika-lagstiftning.)

För detta ändamål tillsatte regeringen i mars 1987 en parlamentarisk kommitté med uppgift att kartlägga eventuellt kvarvarande tjänstehandel mellan Sverige och Sydafrika och vid behov föreslå ytterligare restriktionsåtgärder. Vidare skall kommittén överväga vilka möjligheter det finns att begränsa handeln mellan svenska dotterbolag utomlands och Sydafrika. Utredningen skall även belysa frågan om de kvarvarande svenska dotterbolagens fortsatta verksamhet i Sydafrika.

Utredningen skall arbeta så att eventuella lagförslag som föranleds av den skall kunna träda i kraft den 1 januari 1991.

Som framgår härav skall den parlamentariska kommittén överväga flertalet av de inslag i de ekonomiska kontakter mellan Sydafrika och Sverige som nu inte omfattas av lagstiftning. Avsikten är att utreda vilka möjligheter det finns att komplettera den svenska sanktionspolitiken så att den på det ekonomiska området blir mer fullständig.

Därmed torde ändamålet med motion U504 (vpk), yrkande 6 i motion U525 (c) och yrkande 2 i motion U539 vara tillgodosett. Dessa yrkanden får därmed anses vara besvarade.

I utredningsuppdraget får också anses ingå en utvärdering av investeringsförbudslagen såsom föreslås i motion U503.

Utskottet delar åsikten i motion U503 (m) att det är angeläget att stödja de demokratiska krafterna inne i Sydafrika. Så sker också på olika sätt, bl.a. genom bistånd till organisationer som verkar i landet. Detta stöd bör fortsätta. Det är enligt utskottets mening angeläget att sanktionspolitik inte får bli det enda uttrycket för vår inställning till Sydafrika. Isoleringssträvandena får inte leda till att också oppositionsrörelserna, de politiska alternativen, kulturlivet och den intellektuella debatten isoleras från omvärlden.

Samtidigt blir det allt svårare att hålla kontakt med vad som sker i Sydafrika. Förföljelserna av ofliktänkande har hårdnat. Undantagstillstånd råder i hela landet. Presscensuren är nästan total.

Utvecklingen i Sydafrika ställer krav på ett beslutsamt uppträdande från omvärlden men också på differentiering av åtgärderna. Här ingår också, som föreslås i motion U525, en intensifierad internationell opinionsbildning i Sydafrikafrågan. Ett mål måste fortfarande vara att få till stånd ett beslut i FN:s säkerhetsråd om sanktioner.

Med det anförda torde även yrkandena 4 och 5 i motion U503 (m) och yrkande 7 i motion U525 anses besvarade.

I motion U506 (vpk) föreslås att oljebolaget Shells verksamhet i Sydafrika skall fördömas.

UU 1987/88:26

Utskottet vill med anledning därav anföra följande.

Det finns ett av FN rekommenderat frivilligt internationellt oljembargo mot Sydafrika. Därtill kommer att de oljeproducerande OPEC-länderna beslutat att inte leverera olja till Sydafrika. Dessa åtgärder är betydelsefulla inslag i den internationella politiken mot apartheidregimen, men de är inte heltäckande.

Utskottet konstaterar att försäljning av olja till Sydafrika fortfarande äger rum. Shell som har verksamhet i Sydafrika har valt att inte respektera det frivilliga embargot. Sveriges riksdag har funnit det lämpligt att med lagstiftning begränsa svenska företags verksamhet i Sydafrika liksom handeln mellan Sydafrika och Sverige.

Shell och andra utländska företag utgör redan genom sin närvaro i Sydafrika ett stöd för regimen. Detta är skälet till den svenska lagstiftningen mot svenska företags verksamhet i Sydafrika.

Utskottet anser dock inte att riksdagen har anledning att göra uttalanden om andra länders multinationella bolags agerande. Sverige bör i stället, som tidigare sagts, verka för internationellt bindande sanktioner.

Motion U506 (vpk) avstyrks med hänvisning till det anförda.

I motion U539 föreslås att kampanjen "Barn mot apartheid" skall ges ytterligare uppmärksamhet och materiellt stöd.

Denna kampanj har kommit till stånd på initiativ av Afrikagrupperna och Isolera Sydafrika Kommittén (ISAK). I den deltar även politiska ungdomsorganisationer och kyrkliga organisationer. Den skall pågå till våren 1989 och tar sig uttryck bl.a. i information till landets skolor, besök från södra Afrika som skall öka förståelsen för situationen i området samt insamling av materiel. Hittills har projektet utfallit väl.

Kampanjen har fått en relativt stor uppmärksamhet och bidrag har givits via biståndsanslaget.

Med det anförda torde yrkande 1 i motion U539 anses besvarat.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande regeringens skrivelse*

att riksdagen lägger regeringens skrivelse 1987/88:68 till handlingarna.

2. *beträffande ytterligare åtgärder mot Sydafrika*

att riksdagen förklarar yrkande 5 i motion 1987/88:U503, motion 1987/88:U504, yrkande 6 i motion 1987/88:U525 och yrkande 2 i motion 1987/88:U539 besvarade med vad utskottet anfört.

3. *beträffande svensk Sydafrikapolitik*

att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1987/88:U503 och yrkande 7 i motion 1987/88:U525 besvarade med vad utskottet anfört.

4. *beträffande Shells verksamhet i Sydafrika*

att riksdagen avslår motion 1987/88:U506.

5. beträffande *Barn mot apartheid*
att riksdagen förklarar yrkande 1 i motion 1987/88:U539 besvarat med
vad utskottet anför.

UU 1987/88:26

Stockholm den 28 april 1988

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Maj-Lis Lööw (s), Anita Bråkenhielm (m), Bengt Silfverstrand (s), Gunnar Hökmark (m), Britta Hammarbacken (c), Bertil Måbrink (vpk), Maj Britt Theorin (s), Viola Furubjelke (s), Maria Leissner (fp) och Anneli Hulthén (s).

Reservation

Shells verksamhet i Sydafrika (mom. 4)

Margaretha af Ugglas, Anita Bråkenhielm och Gunnar Hökmark alla (m)
anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet konstaterar " och slutar med "sanktioner" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att försäljning av olja till Sydafrika fortfarande äger rum och att Shell har verksamhet där. Sveriges riksdag har funnit det lämpligt att med lagstiftning begränsa svenska företags verksamhet i Sydafrika liksom handeln mellan Sydafrika och Sverige.

Utskottet anser dock inte att riksdagen har anledning att göra uttalanden om andra länders företag. Sverige bör i stället, som tidigare sagts, verka för internationellt bindande sanktioner.

Särskilt yttrande

Bertil Måbrink (vpk) anför:

Apartheidregimens fortsatta existens bygger bl.a. på det stöd den erhåller utifrån. De internationella bojkottåtgärderna har tyvärr inte blivit heltäckande. Det finns ett oljeembargo, men det har inte hindrat Sydafrika från att köpa olja från olika leverantörer på världsmarknaden. Shell är ett av de företag som bl.a. genom sina oljeleveranser till Sydafrika bidrar till att hålla regimen under armarna.

Shells och andra internationella bolags verksamhet i Sydafrika bör enligt vänsterpartiet kommunisterna fördömas.

